

Monteren in klamme kleren

Enkele appreciaties bij het werk van Anne Van Boxelaere

“It’s the strangest sensation

The administration of nature

I dwell in machinery

Little did I know.”

(Mauro Pawlowski & 4T4)

‘Little did I know’, toen ik voor het eerst kennismakte met het werk van Anne Van Boxelaere, tijdens een atelierbezoek op haar studio aan het HISK, nu een kleine anderhalf jaar geleden. Ik herinner me nog dat we allebei moe waren. We hadden er alle twee een hele reeks atelierbezoeken opzitten. Ik als bezoeker, Anne als gastvrouw. Haar artistieke productie was toen nog minimaal, een viertal collages en een klein aantal schilderijen, beiden op klein formaat. We dronken een pint, en zonder echt over haar werk te praten, kwamen we toch vrijwel meteen tot de – of beter: één van de – kern(en) van de (nood)zaak. Het klonk als een persoonlijke bekentenis, toen Anne Van Boxelaere me vertelde dat we eigenlijk in één grote administratie leven, één alomvattend systeem van ongeschreven regels die emotioneel niet begrepen kunnen worden, en hoeveel last ze daarvan had. Hoe onhebbelijk en ‘unheimlich’ dat aanvoelt, alsof we voortdurend in klamme kleren rondlopen door dit leven. Het is deze ‘uncanniness’, die het gevolg is van een overdosis empathie en een hypersensitief detectievermogen, en de noodzakelijke, bijna gedwongen omgang hiermee, die volgens mij de kern uitmaken van de collages en schilderijen van Anne Van Boxelaere. In die zin ademt haar werk iets van het klassieke modernistische ‘bildungs’ uitgangspunt dat de (persoonlijke) hypercomplexe realiteit als uitgangspunt neemt voor beeldconstructie. Een veel gebruikte techniek hierbij is die van de montage van beelden, die hierbij niet zomaar als een formeel principe gebruikt wordt, maar als een noodzakelijkheid van de moderne mens om vat te krijgen op het verlies aan controle en emotioneel contact met de ‘wereld van de dingen’, die door de steeds sneller toenemende instrumentalisering en administrering wordt veroorzaakt. Bij Van Boxelaere is het proces dat naar de uiteindelijke montage van haar beelden leidt, en dit zowel in haar collages als in haar schilderijen, extreem chaotisch, zelfs bijna hysterisch te noemen. En dit is bedoeld als compliment, want het getuigt mijns inziens van een zelden geziene artistieke en persoonlijke oprechtheid ten opzichte van het ‘uncanny’ aanvoelen van haar (dagelijkse) realiteit, iets wat haar meteen met de beide voeten in de hedendaagse relevantie zet. De vloer van haar atelier is dan ook één groot amalgaam van honderden beelden, zowel uit haar persoonlijk archief als geplukt uit de media, en fungeert als één monumentale ‘montagemachine’ voor haar collages en schilderijen. Hoewel de aard van het montagemateriaal uitermate divers is – gaande van campy christelijke iconografie over entertainment tot oorlogsfoto’s en bodybuilderbabes – valt er toch een gevoelsmatige rode lijn in te ontwaren. Alle beelden zijn op één of andere manier ‘abject’ te noemen, een term uit de

psychologie die 'verachtelijk', 'verwerpelijk' of 'schandalig' betekent, maar wel in alle geledingen, gaande van de 'zachtste' tot de 'hardste' vormen ervan. Vanuit die optiek bekeken zijn vele werken van Anne Van Boxelaere als het ware 'schizofreen'. Ze gaat als regisseuse van haar eigen poging tot controle over de abjecte, gesystematiseerde, zelfs kapitalistische en neoliberale werkelijkheid om haar heen, op een bijna sadomasochistische manier op zoek naar door diezelfde werkelijkheid 'verkrachte' beelden. Anders gezegd: ze dompelt zich met overgave onder in de verachtelijke realiteit in een poging om er greep op te krijgen, en ze oprecht emotief te kunnen aanvoelen en begrijpen. Zelf spreekt ze in dit verband van 'schizoanalyse'. Maar er is ook afstand, gelukkig maar. Anne Van Boxelaere verliest zichzelf misschien soms wel in het proces van beeldselectie dat voorafgaat aan haar beeldmontage, maar het eindresultaat wordt wel onderworpen aan een verrassend accuraat controlemechanisme. Een controlemechanisme dat opnieuw een aantal modernistische karakteristieken vertoont. Haar collages vertonen immers een zowel inhoudelijk als vormelijk zorgvuldig georkestreerde grid-structuur dat ze enigszins schatplichtig maakt aan de modernistische geometrisch abstracte schilderkunst en de collagetechnieken van de Kubisten. Een andere 'beschermingsstrategie' in de collages zijn de letterlijke 'filters' – in de vorm van halfdoorzichtige plexiplaten, ribbelpastic en dergelijke meer – waarmee Van Boxelaere de abjecte beelden afschermt, zowel voor maker als voor toeschouwer, en ze zodoende ook behoedt voor een soort van masochistisch rampvoyeurisme. Deze strategieën maken dat de collages als het ware metaforen worden voor het abjecte nulpunt, het punt waarop een beeld noch afstotelijk, noch aangenaam kan genoemd, benoemd en bekeken worden. Ook Van Boxelaere's schilderijen vertonen een merkwaardig modernistisch aandoend, en ditmaal letterlijk beschermingsmechanisme; dat van het minutieuze dichtschilderen. De verwerpelijkheid van de beelden wordt aan het oog onttrokken door een dichte verflaag, niet zelden geschilderd in een rasterpatroon, waarbij ze soms nog op een aantal plaatsen doorschemeren. Deze schijnbare abstractie' geeft de schilderijen en de collages van Anne Van Boxelaere een vreemde iconische uitstraling, als waren het een soort van relieken van een intense en persoonlijke worsteling met beelden, en met de realiteit van waaruit ze getrokken werden. Het zijn bijna geabstraheerde viscerale zelfportretten geworden, hysterisch stille getuigen van een abjecte, overgesystematiseerde dagelijkse én hedendaagse realiteit.

Als klamme kleren aan een wasdraad.

Thibaut Verhoeven

Gent, oktober 2016